Hemze: Kur'an'da özel yazımı olan bir harftir. Kelime içindeki konumuna göre bazen uzun hemze (اُ اِ اَ) bazen de kısa hemze (ءُ ءِ ءَ) şeklinde yazılır.

Sükûn: Harekesizlik durumudur. Harekesiz harfe "**sakin harf**" denir. Cezim (ـْ), bir harfin sakin olduğunu gösterir.

İki çeşit sükûn vardır:

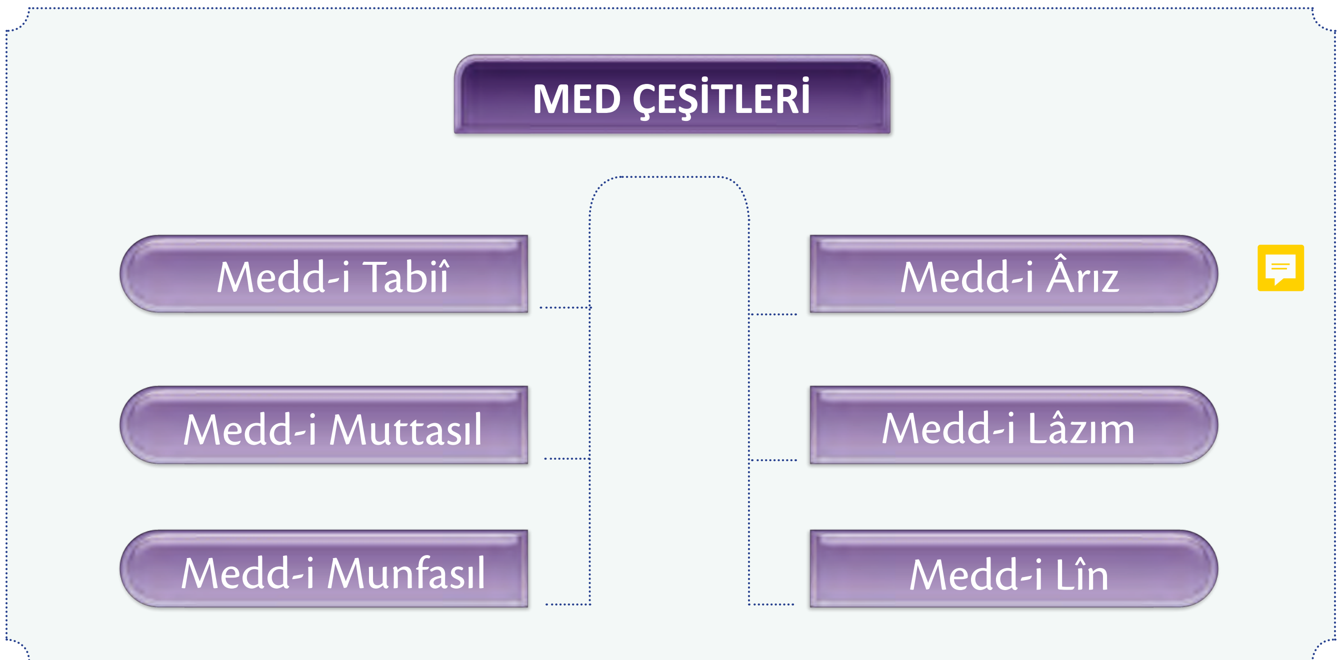
1. Lâzımî (kalıcı) sükûn: Hem durulduğunda hem geçildiğinde var olan sükûndur.

Örnek: آلْـٰٔنَ ve جَٓانٌّ kelimelerindeki cezimli ve şeddeli harflerin sükûnu, lâzımî sükûndur.

2. Ârızî (geçici) sükûn: Durulduğunda ortaya çıkan, geçildiğinde yok olan sükûndur.

Örnek: اَلْعَالَمِينَ kelimesinde durulduğunda üstün harekeli nun harfi اَلْعَالَمِينْ şeklinde cezimli olarak okunur. Eğer kelimede durulmazsa harf kendi harekesiyle okunarak sonraki kelimeye geçilir.

Tecvid ilminde medler, yukarıda bahsedilen med harfleri ve med sebeplerinin durumuna göre altı kısma ayrılır.

NOT EDELİM

Med (uzatma) sadece med harfleri ile meydana geliyorsa "aslî med", med harfleri ile birlikte med sebepleri (hemze ve sükûn) ile meydana geliyorsa "fer'î med" (ilave med) şeklinde de sınıflandırılmaktadır. İlave medler, Mushaf'ta harfin üzerine konulan ve ilgili harfin dört elif miktarına kadar uzatılaileciğini belirten yatay bir çizgiyle (ـٓـ) gösterilir.

(bk. Abdurrahman Çetin, Kur'an Okuma Esasları, s. 205.)

1. Medd-i Tabiî

Med harfinden sonra med sebebi gelmezse **medd-i tabiî** olur. Medd-i tabiî, aslî med olarak da isimlendirilir.

Medd-i tabiînin uzatma süresi, bir elif miktarıdır.

Örnek: صَام

Bu örnekte:

Elif (ا) med harfidir.

Eliften sonra med sebebi, yani hemze veya sükûn yoktur.

Bu durumda medd-i tabiî meydana gelir.

Sad (ص) harfi, "sâ" şeklinde bir elif miktarı uzatılarak okunur.

AÇIKLAYALIM-UYGULAYALIM

قَالَ - يَقُولُونَ - قِيلَ - اُوتِينَا - نُوحِيهَا

Yukarıda geçen medd-i tabiîleri örnekteki gibi açıklayınız ve kelimeleri tecvidli olarak okuyunuz.

2. Medd-i Muttasıl

Med harfinden sonra hemze gelir ve hemze ile med harfi aynı kelimede bulunursa **medd-i muttasıl** olur.

Medd-i muttasıl dört elif miktarı uzatılır. Hızlı okuyuşta en az iki elif miktarı uzatılması gerekir. Medd-i muttasılın uzatılması vaciptir.

NOT EDELİM

Medd-i muttasılda hemze, genellikle kısa hemze (ءُ ءِ ءَ) şeklinde yazılır.

Örnek: جَٓاءَ

Bu örnekte:

Elif (ا) med harfidir. Eliften sonra med sebeplerinden hemze (ءَ) gelmiştir ve med harfi ile hemze aynı kelimededir.

Bu durumda medd-i muttasıl meydana gelir.

Cim (ج) harfi, dört elif miktarı uzatılarak okunur.

AÇIKLAYALIM-UYGULAYALIM

طَٓائِرُكُمْ -اَلْبَلَٓاءُ -اُولٰٓئِكَ -جِيٓءَ -سُٓوءَ -ثَلٰثَةَ قُرُوٓءٍ

Yukarıda geçen medd-i muttasılları örnekteki gibi açıklayınız ve kelimeleri tecvidli olarak okuyunuz.

3. Medd-i Munfasıl

Med harfinden sonra hemze gelir ve med harfi ile hemze farklı kelimede bulunursa **medd-i munfasıl** olur. Bir başka ifadeyle bir kelimenin sonunda med harfi bulunur, peşinden gelen kelimenin ilk harfi de hemze olursa medd-i munfasıl meydana gelir.

Medd-i munfasıl dört elif miktarı uzatılır. Hızlı okuyuşta en az bir elif miktarı uzatılması gerekir. Medd-i munfasılın uzatılması caizdir.

Örnek: يَٓا اَيُّهَا

Bu örnekte:

يَٓا kelimesinin sonundaki elif (ا) med harfidir.

Peşinden gelen اَيُّهَا kelimesinin ilk harfi ise hemze (اَ) dir ve med harfi ile hemze ayrı kelimelerdedir.

Bu durumda medd-i munfasıl meydana gelir.

Ya (ي) harfi, dört elif miktarı uzatılarak okunur.

NOT EDELİM

Medd-i munfasılda hemze, genellikle "uzun hemze" (اُ اِ اَ) şeklinde yazılır.

BULALIM

Bakara suresinin 2. sayfasındaki medd-i muttasıl ve medd-i munfasılları bulunuz.

AÇIKLAYALIM-UYGULAYALIM

وَمَٓا اُنْزِلَ – قَالُوٓا اٰمَنَّا – يَا بَنِٓي اٰدَمَ – قُوٓا اَنْفُسَكُمْ – وَتُوبُوٓا اِلَي اللّٰهِ – اِسْمُهُٓ اَحْمَدُ

Yukarıda geçen medd-i munfasılları örnekteki gibi açıklayınız ve tecvidli olarak okuyunuz.

4. Medd-i Ârız

Med harfinden sonra ârızî (geçici) sükûn gelirse **medd-i ârız** olur. Medd-i ârız okuyuş hızına göre bir elif miktarından dört elif miktarına kadar uzatılabilir. Medd-i ârızın uzatılması caizdir.

Medd-i ârız, tûl okuyuşta dört elif miktarı, tevassut okuyuşta iki-üç elif miktarı, kasr okuyuşta ise bir elif miktarı uzatılır.

NOT EDELİM

Medd-i ârızın okunuşu, ârızî sükûnun bulunduğu kelimenin son harfinin harekesine göre değişir. Kelimenin son harfi, üstünlü, ötreli veya esreli ise farklı vecihlerde (şekillerde) okunabilir. Bu okuyuş şekillerini ancak öğretmeninizin uygulamasından öğrenebilirsiniz.

Örnek:

اِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ عَلٰي

Bu örnekte:

اَلْمُرْسَلِينَ kelimesindeki ya (ي) med harfidir. Kelimenin sonunda durulduğunda, nun (ن) harfinin üzerinde geçici (ârızî) bir sükûn ortaya çıkar (اِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينْ عَلٰي).

Bu durumda med harfinden sonra geçici sükûn geldiği için medd-i ârız olur.

Lam (ل) harfi, dört elif miktarı uzatılarak okunur.

Eğer kelime üzerinde durulmaz ve okumaya devam edilirse kelimenin sonu اَلْمُرْسَلِينَ şeklinde harekeli okunarak ve bir elif miktarı uzatılarak عَلٰي kelimesine geçilir.

AÇIKLAYALIM-UYGULAYALIM

رَبِّ الْعَالَمِينَ – يَعْلَمُونَ – مِنَ النَّارِ

Yukarıda geçen medd-i ârızları örnekteki gibi açıklayınız ve tecvidli olarak okuyunuz.

5. Medd-i Lâzım

Med harfinden sonra lâzımî sükûn gelirse **medd-i lâzım** olur. Bir başka ifadeyle med harfinden sonra cezimli veya şeddeli bir harf gelirse medd-i lâzım olur.

Medd-i lâzım asli med üzerine üç elif ilave edilerek dört elif miktarı uzatılır.

Örnek: وَلَا الضَّالِّينَ

Bu örnekte:

Dad (ض) harfinden sonraki elif (ا) med harfidir.

Med harfinden sonra şeddeli lam harfi (لّ = لِ لْ) gelmiştir. Şeddeli harflerdeki sükûn da lâzımî sükûndur.

Bu durumda med harfinden sonra lâzımî sükûn geldiği için medd-i lâzım olur.

Dad (ض) harfi, dört elif miktarı uzatılarak okunur.

Örnek : يٰسٓ

Mukatta'a harflerinden olan bu örneğin açılımı يَا سِينْ dir.

سِينْ deki ya (ي) med harfidir.

Med harfinden sonra cezimli nun (نْ) gelmiştir. Cezimli harflerin sükûnu da lâzımî sükûndur.

Bu durumda med harfinden sonra lâzımî sükûn geldiği için medd-i lâzım olur.

Sin (س) harfi, dört elif miktarı uzatılarak okunur.

NOT EDELİM

Medd-i lâzım kendi içerisinde dörde ayrılır:

1. Medd-i Lâzım Kelimeyi Müsakkale: Aynı kelimede med harfinden sonra med sebebi olan lâzımî sükûnun şeddeli olarak gelmesiyle oluşur.

Örnek: لَا تُضَارَّ

2. Medd-i Lâzım Kelimeyi Muhaffefe: Aynı kelimede med harfinden sonra med sebebi olan lâzımî sükûnun cezimli olarak gelmesiyle oluşur.

Örnek: آٰلْـٰٔنَ

3. Medd-i Lâzım Harfi Müsakkale: Med harfinden sonra med sebebi olan lâzımî sükûn ayrı bir harfte şeddeli olarak gelmesiyle oluşur.

Örnek: الٓمٓ (أَلِفْ لَامِّيمْ)

4. Medd-i Lâzım Harfi Muhaffefe: Med harfinden sonra med sebebi olan lâzımî sükûn başka bir harfte cezimli olarak gelmesiyle oluşur.

Örnek: قٓ (قَافْ)

6. Medd-i Lîn

Üstün harekeden sonra gelen cezimli vav (ـَوْ) ve cezimli ya (ـَيْ) harflerine **lîn harfi** denir. Örneğin نَوْمٌ kelimesindeki vav ve خَيْرٌ kelimesindeki ya harfi, lîn harfidir.

Lîn harfinin bulunduğu kelime üzerinde vakıf yapıldığında (durulduğunda) lîn harfinden hemen sonra sükûn olduysa medd-i lîn meydana gelir ve lîn harfi uzatılarak okunur. Uzatma harekede değil, lîn harfinin mahrecinde yapılır.

Medd-i lînin sükûnu, lâzımî sükûn ya da ârızî sükûn olabilir. Kur'an-ı Kerim'de sadece iki yerde lîn harfinin sükûnu lâzımîdir. Bunlardan biri Meryem suresinin başındaki كٓهٰيٰعٓصٓ ayeti, diğeri ise Şûrâ suresinin başındaki عٓسٓقٓ ayetidir. Bu ayetlerdeki ayn (عٓ = عَيْنْ) lafızlarının sükûnu, lâzımî sükûndur.[5] Bu kelimeler okunurken tûl okuyuşta üç elif, tevassut okuyuşta da iki elif miktarı uzatılır. Bu iki yer dışında kalan medd-i lînlerin sükûnu ise ârizî sükûndur.

Medd-i lînin sükûnu, ârizî sükûn olursa, hızlı okuyuşta en az uzatma miktarı bir elif miktarı kadar olabilir. Orta okuyuşta iki elif, yavaş okuyuşta ise üç elif miktarı uzatılır. [6]

Örnek: مِنْ خَوْفٍ

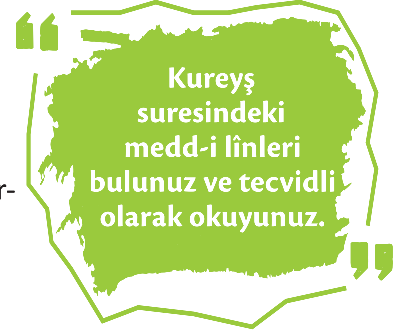
Bu örnekte:

Vav (و) lîn harfidir.

Kelimede durulduğunda, fe (ف) harfinin üzerinde ârızî bir sükûn ortaya çıkar.

Bu durumda lîn harfinden sonra sükûn geldiği için medd-i lîn olur.

Vav (و) harfi üç elif miktarı uzatılarak okunur.

AÇIKLAYALIM-UYGULAYALIM

نَوْمٌ – دَآئِرَةُ السَّوْءِ – حَذَرَ الْمَوْتِ – عَلَيْهِ – جَنَّتَيْنِ – بِالْغَيْبِ

Yukarıdaki kelimelerde geçen medd-i lînleri, örnekteki gibi açıklayınız ve tecvidli olarak okuyunuz.

5 İsmail Karaçam, Kur'an-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri, s. 309.
6 Abdurrahman Çetin, Kur'an Okuma Esasları, s. 219.